

ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΩΝ ΑΡΘΡΩΝ 438 και 441 § 1 ΚΠολΔικ

Αντικείμενο απόδειξης είναι αποκλειστικώς πραγματικός ισχυρισμός του διαδίκου, ως πραγματικός δε ισχυρισμός νοείται η οντολογική κρίση του διαδίκου ως προς την ύπαρξη ή την ανυπαρξία πραγματικών γεγονότων¹, δηλαδή συμβάντων ή καταστάσεων του εξωτερικού ή του εσωτερικού κόσμου². Εξάλλου, κατά το άρθρο 438 ΚΠολΔικ, ως προς τα γεγονότα τα οποία βεβαιώνονται σε δημόσιο έγγραφο ότι έλαβαν χώρα ενώπιον του δημοσίου υπαλλήλου, (αρμοδίου κατά νόμο και κατά λειτουργία για την σύνταξη του εγγράφου αυτού), τούτο αποδεικνύει το ότι συνέβησαν τα

¹ ΚΠολΔ 335. **Μητσόπουλος**, Διαδικαστικά πράξεις, στον τιμητικό τόμο Γ. Ράμμου II σελ. 636.

² **Ράμμος**, Στοιχεία ελληνικής πολιτικής δικονομίας, τ. Α' έκδ. 1961, § 171 σελ. 491. **Μπέης**, ΕρμΚΠολΔ, Κεφ. ΙΒ' § ΙΙΙ 3 σελ. 1385-1386. **Φραγκίστας/Φαλτσή**, Δίκαιο αποδείξεως, έκδ. 1985, § 22 σελ. 42.

γεγονότα αυτά με πλήρη απόδειξη³ η οποία ισχύει έναντι όλων (erga omnes), εκτός εάν προσβληθεί ως πλαστό, δηλαδή εκτός εάν προβληθεί (και αποδειχθεί) ο ισχυρισμός είτε ότι τούτο έχει εκ των υστέρων νοθευθεί στο κρίσιμο σημείο του είτε ότι ο συντάκτης του υπάλληλος έχει ψευδώς βεβαιώσει πως έλαβε χώρα το εν λόγω γεγονός, διαπράττοντας το έγκλημα της ψευδούς βεβαίωσης (άρθρο 242 του Ποινικού Κώδικα). Εξάλλου, κατά το άρθρο 441 § 1 ΚΠολΔικ, τα δημόσια έγγραφα στα οποία περιέχονται δικαιοπρακτικές δηλώσεις αποδεικνύουν πλήρως ως προς όλους⁴ ότι οι δικαιοπρακτικές αυτές δηλώσεις έλαβαν χώρα. Επιτρέπεται όμως ανταπόδειξη, (από εκείνον που αντιστρατεύεται στο περιεχόμενο του εγγράφου αυτού⁵). Η ειδοποιός διαφορά μεταξύ των άρθρων αυτών, (που prima facie εμφανίζονται να αλληλοκαλύπτονται, δηλαδή να καλύπτουν με πλήρη απόδειξη και τα διαδραματιζόμενα ενώπιον Συμβολαιογράφων, κατά την σύνταξη συμβολαίων), εντοπίζεται αποκλειστικώς στον τρόπο

³ Ως «πλήρης απόδειξη» νοείται αυτή που δημιουργεί στο δικαστήριο απόλυτη δικανική πεποίθηση, χωρίς ίχνος αμφιβολίας περί της αληθείας ή μη του αποδεικτέου πραγματικού περιστατικού (**Ράμμος**, ανωτ., § 165 Α α' σελ. 474. **Φραγκίστας/Φαλτσή**, ανωτ. § 45 σελ. 72. **Μπέης**, ανωτ., Κεφ. ΙΒ' § III 2 υπό α' σελ. 1381. **Αστ. Γεωργιάδης**, Εισαγωγή και θεμελιώδεις έννοιες αστικού δικονομικού δικαίου, έκδ. 1997, § 5 I 1 σελ. 82-83. **Νίκας**, Πολιτική δικονομία, τ. II έκδ. 2005, § 74 περιθ. αριθ. 7 σελ. 367), αντιδιαστέλλεται δε η απόδειξη αυτή από την ατελή, δηλαδή εκείνη βάσει της οποίας το αποδεικτέο γεγονός απλώς πιθανολογείται (**Μπέης**, ΕρμΚΠολΔ, υπό το άρθρο 544 III 2 υπό β' σελ. 1381. **Φραγκίστας/Φαλτσή**, ανωτ. § 47 σελ. 73. **Ράμμος**, ανωτ.). Ο νόμος ορίζει ότι παράγεται πλήρης απόδειξη (δηλαδή δεσμευτική για το δικαστήριο), επί δημοσίων εγγράφων, μόνον 1) για όσα πραγματικά γεγονότα ο συντάκτης των εγγράφων αυτών βεβαιώνει στο κείμενό τους ότι πραγματοποιήθηκαν από τον ίδιο ή ενώπιόν του (ΚΠολΔ 438 εδάφ. α'), 2) για πραγματικά γεγονότα τα οποία ο συντάκτης του εγγράφου όφειλε να διαπιστώσει (ΚΠολΔ 440) και 3) για το περιεχόμενο των δικαιοπρακτικών δηλώσεων των μερών (ΚΠολΔ 441 § 1 εδάφ. α') (Βλ. **Μπέη**, ΕρμΚΠολΔ, υπό το άρθρο 544 § VI 2 σελ. 2032).

⁴ **Φραγκίστας/Φαλτσή**, ανωτ., § 264 σελ. 268.

⁵ **Μπέης**, ανωτ, υπό το άρθρο 441 § II 3 σελ. 1746.

ανταπόδειξης κατά του περιεχομένου συμβολαίου, στο οποίο έχουν συμπεριληφθεί δικαιοπρακτικές δηλώσεις. Ειδικότερα : Εάν δεν υπήρχε η διάταξη του άρθρου 441 § 1, τότε οι δηλώσεις των μερών θα ήταν επιδεκτικές ανταποδείξεως μόνον με προσβολή του συμβολαίου ως πλαστού κατά το άρθρο 438, επειδή πρόκειται για γεγονός που έλαβε χώρα «ενώπιον» του Συμβολαιογράφου. Το άρθρο 441 § 1 εισάγει απόκλιση από τον κανόνα του άρθρου 438 και επιτρέπει την ανταπόδειξη (και χωρίς προηγούμενη προσβολή του συμβολαίου ως πλαστού), αλλά υπό τον περιορισμό ότι η ανταπόδειξη αυτή - που βαρύνει τον μαχόμενο κατά του βεβαιουμένου στο συμβόλαιο και εν προκειμένω την ενάγουσα - θα γίνει μόνον εγγράφως (άρθρο 393 § 2 ΚΠολΔικ) και μάλιστα μόνον με συμβολαιογραφικό έγγραφο (άρθρο 394 § 2)⁶.

Εν προκειμένω, η αντίδικος ισχυρίζεται στην υπό την κρίση σας αγωγή της, ότι ο σύζυγός της ... εμφανίσθηκε μεν ενώπιον της Συμβολαιογράφου κατά τη σύνταξη των ανωτέρω συμβολαιογραφικών εγγράφων και εδήλωσε ότι μου τα πωλεί, όμως οι οικείες δηλώσεις βουλήσεώς του είναι άκυρες, επειδή αυτός στους κρίσιμους χρόνους ήταν ανίκανος προς δικαιοπραξία, επειδή (δήθεν) έπασχε από πνευματική νόσο που εμπόδιζε την χρήση του λογικού (γεροντική άνοια), δηλαδή ότι αποκλείονταν ο προσδιορισμός της βουλήσεώς του με λογικούς υπολογισμούς⁷. Επισημαίνεται στο σημείο τούτο, ότι για τη νόμω στοιχειοθέτηση της ανικανότητας προς δικαιοπραξία λόγω πνευματικής νόσου, δεν αρκεί να υφίσταται μόνον περιορισμός της βούλησης του

⁶ Μπέης, ανωτ., υπό το άρθρο 441 § II 2 σελ. 1746.

⁷ ΑΠ 319/2000 Ελλ-Δνη 41,1315. ΑΠ 1178/1994 Ελλ-Δνη 38/803. Απ. Γεωργιάδης, ΓενΑ³, § 11 περιθ. αριθ. 18 σελ. 134. Σπυριδάκης, Εισηγήσεις αστικού δικαίου², § IV Β ii σελ. 84 (82.2.3.β').

δικαιοπρακτούντος, αλλά απαιτείται επί πλέον ο περιορισμός αυτός να είναι και αποφασιστικός. Αποφασιστικός δε είναι ο περιορισμός, όταν η λειτουργία της βούλησης του πάσχοντος είναι διαταραγμένη (λόγω της ανωτέρω νόσου του) σε τέτοιο βαθμό, ώστε δεν του επιτρέπει να εκτιμήσει τις συνέπειες και τη σημασία της δήλωσής του ή δεν του επιτρέπει να προβαίνει σε κριτική επεξεργασία των επιχειρημάτων και της διαπραγματευτικής τακτικής του αντισυμβαλλομένου του⁸. Για την εκτίμηση της αποφασιστικότητας του περιορισμού πρέπει να λαμβάνεται υπόψιν το σύνολο των ειδικών συνθηκών, αντικειμενικών και υποκειμενικών και ιδίως το είδος της δηλώσεως βουλήσεως⁹.

Επί των ισχυρισμών αυτών της αντιδίκου, που συνιστούν και τον πυρήνα των εναντίον μου αγωγών της, ισχυρίζομαι τα εξής : Τα εν λόγω δημόσια έγγραφα (τα πωλητήρια συμβόλαια) δεν προσεβλήθησαν από την αντίδικο ως πλαστά (κατά το άρθρο 438 εδάφ. β΄ ΚΠολΔικ) ούτε και επιχειρήθηκε ανταπόδειξη από την τελευταία κατά του περιεχομένου τους (κατά το άρθρο 441 § 1 εδάφ. β΄ του ίδιου Κώδικα) και συγκεκριμένως περί του ότι 1) ο ... δεν εξέφερε ενώπιον των ανωτέρω Συμβολαιογράφων δήλωση βουλήσεως, πως μου πωλεί συγκεκριμένα ακίνητα, καθώς και περί του ότι 2) αυτός δεν υπέγραψε σε κάθε φύλλο και στο τέλος των συμβολαίων με υπογραφή, στην οποία εκδήλως ξεχωρίζει το όνομά του. Συνεπώς, αποδεικνύονται κατά τρόπο ανεπίδεκτο αμφισβήτησεως (δηλαδή με πλήρη απόδειξη) τα πραγματικά γεγονότα, ότι 1) ένα άτομο, (ο ...), εμφανίσθηκε ενώπιον των ανωτέρω συμβολαιογράφων και εξωτέρικευσε τις φράσεις «έχω στην κυριότητά μου το τάδε ακίνητο» και «πωλώ το ακίνητο αυτό στον ... και ότι 2) το ίδιο άτομο υπέγραψε στα εν λόγω συμβόλαια,

⁸ ΑΠ 727/1994 Ελλ-Δνη 37,72.

⁹ Απ. Γεωργιάδης, ανωτ., περιθ. αριθ. 19 σελ. 134.

ανά φύλλο και στο τέλος καθενός από αυτά. Εναπόκειται πλέον στο κρίνον δικαστήριο να αποφασίσει εάν αποδεικνύεται ή όχι το κρίσιμο και εν προκειμένω ζητούμενο γεγονός, δηλαδή το εάν το πρόσωπο που εξέφερε τις φράσεις αυτές, ενώπιον συμβολαιογράφου και μαρτύρων και στην συνέχεια υπέγραψε πολλές φορές σε κάθε συμβόλαιο με σύμπλεγμα υπογραφής στο οποίο σαφώς ξεχωρίζει το επώνυμό του, μπορούσε να εννοήσει ότι με τις πράξεις του αυτές μου πωλούσε και μου μεταβίβαζε την κυριότητα ακινήτων περιουσιακών στοιχείων του. Στο σημείο τούτο, απαιτείται – πιστεύω – να γίνουν μερικές βασικές επισημάνσεις : Όταν το αποδεικτέο γεγονός δεν αποδεικνύεται με άμεση απόδειξη¹⁰, τότε το δικαστήριο οφείλει

¹⁰ Ως άμεση, χαρακτηρίζεται η απόδειξη, όταν το αποδεικτικό μέσο παρέχει ευθέως πληροφορίες για το αποδεικτέο γεγονός, ενώ η απόδειξη είναι έμμεση (λ.χ. επί τη βάσει λογικών συλλογισμών του δικαστηρίου - ΚΠολΔ 336 § 3), όταν η δικαστική κρίση για την αλήθεια ή αναλήθεια του γεγονότος συνάγεται συμπερασματικώς, από την απόδειξη άλλων γεγονότων (**Ράμμος**, ανωτ. § 165 Γ σελ. 476. **Φραγκίστας/Φαλτσή**, ανωτ. § § 40 και 41 σελ. 67-68. **Αστ. Γεωργιάδης**, ανωτ. σελ. 83. **Μπέης**, ανωτ., Κεφ. ΙΒ΄ § III 3 σελ. 1381-1382. **Νίκας**, ανωτ., § 74 περιθ. αριθ. 14 και 15 σελ. 372).

- Τα δικαστήρια καταφεύγουν στην χρήση της έμμεσης (διά τεκμηρίων) απόδειξης, όταν η άμεση απόδειξη είναι εκ των πραγμάτων αδύνατη ή δυσχερής. Τούτο συμβαίνει ιδίως στην περίπτωση, κατά την οποία αποδεικτέες είναι εσωτερικές (πνευματικές ή ψυχικές) καταστάσεις των προσώπων (λ.χ. δήλωση βουλήσεως εκ πλάνης στα παραγωγικά αίτια αυτής, εικονική δήλωση βουλήσεως, πράξη εκ δόλου, ανικανότητα προσώπου προς δικαιοπραξία ένεκα πνευματικής νόσου – **Μπέης**, ανωτ., υπό το άρθρο 336 IV 3 σελ. 1409. **Νίκας**, ανωτ., § 74 περιθ. αριθ. 15 σελ. 372). Η έμμεση απόδειξη στηρίζεται στην παραδοχή, πως από δεδομένο γνωστό πραγματικό γεγονός, το δικαστήριο – με λογικούς συλλογισμούς – συνάγει ότι συνέβη ή δεν συνέβη το άγνωστο, ζητούμενο (και αποδεικτέο) γεγονός (**Β. Ρήγας**, Αρεοπαγίτης, Η θέση της ελληνικής νομολογίας, ως προς τα μη πληρούντα τους όρους του νόμου αποδεικτικά μέσα και τα τεκμήρια, στον τόμο της Ένωσης Ελλήνων Δικονομολόγων, «Τα μη πληρούντα τους όρους του νόμου αποδεικτικά μέσα και

να ερευνήσει εάν τούτο αποδεικνύεται κατά τρόπο έμμεσο, δηλαδή με έμμεση απόδειξη¹¹.

Από τα αποδεικτικά μέσα της δικογραφίας, αποδεικνύονται τα εξής

τα δικαστικά τεκμήρια», εκδ. 2003, § II Α.). Ό,τι όμως θεωρείται ως συμβάν ή μη συμβάν κατά τους κανόνες της λογικής, δεν απηχεί οπωσδήποτε και την πραγματικότητα. Με άλλα λόγια, εκείνο που λογικώς θα πρέπει να έχει (ή να μην έχει) λάβει χώρα, μπορεί στην πραγματικότητα να μην ισχύει' δηλαδή, αυτό που λογικώς (τεκμαρτώς) θα πρέπει να έχει συμβεί, μπορεί να μην έχει πράγματι συμβεί. Και αντιστρόφως. Γι' αυτό και η χρήση της έμμεσης απόδειξης πρέπει να γίνεται με περισσή περίσκεψη. Για να είναι μάλιστα πειστική η διά τεκμηρίων απόδειξη, θα πρέπει το συμπέρασμα στο οποίο οδηγεί ο συλλογισμός του δικαστηρίου να αποτελεί «μονόδρομο», δηλαδή άλλη εκδοχή λογικώς να αποκλείεται (secundum non datur) (Νίκας, ανωτ., § 74 περιθ. αριθ. 15 σελ. 372).

¹¹ Για την έννοια της έμμεσης απόδειξης, βλ. στην αμέσως ανωτέρω υποσημείωση.